

Добар и лош екстремизам?

Пише: Драгомир Анђелковић
понедељак, 20 октобар 2008 16:14

„Оно што је опасно у вези са екстремистима, то није чињеница да су нетолерантни. Зло не представљају њихова начела, већ оно шта кажу за своје опоненте.“

Роберт Ф. Кенеди

У наше доба интернационална реч екстремизам, изведена је из латинског придева *exstremus*, који се преводи као крајњи. У духу изворног значења свог корена, према Политичкој енциклопедији, „термин екстремизам означава заузимање крајњег или најоштријег става у неком питању, акцији или покрету, односно заступање гледишта које се налази на крају лествице уопште могућих гледишта о том питању и које је у тој мери искључиво да одбија свако вођење рачуна о осталим мишљењима, алтернативама или о појединачним околностима и условима ситуације“. Укратко, екстремизам је, како је рекао Милан Вујаклија, „претераност, непопустљивост, непомирљивост (у држању, у неком гледишту)“.

Догматизам, насиље и параноја

У свакодневном животу неретко примењујемо изразе екстремизам и екстремиста у складу са њиховим свеобухватним изворним значењем. Тако, недавно сам чуо пријатеља да своју жену назива екстремистом јер стално теточи и надзира њихово дете, и готово да трогодишњем дечаку не да ни да самостално дише. И у праву је, његова супруга иде у крајност, и то ону од које ће њихов син вероватно имати трајну штету. Тешко да ће се развити у иоле виталну, сналажљиву особу, а у будућности мама често неће моћи да реши проблеме и изазове са којима ће се сусрести.

Међутим, у политичкој теорији реч екстремизам се ипак употребљава уз извесна ограничења. Није довољно на било који начин отићи у крајности. Потребно је и додатно се квалификовати за екстремисту! А за то постоји три суштинска услова.

Први је догматско мишљење! Екстремиста на основу парцијалних или искривљених „доказа“ прихвата неко мишљење, и потом према њему има однос фанатичног верника. Убеђен је да поседује прави истину, заветно благо са којим има мисију да упозна друге. А све што његовом убеђењу противречи, ма колико било утемељено, одбацује као грешку или паклену превару.

Други је директна или индиректна склоност ка насиљу! Екстремистички покрети и екстремисти појединачно, склони су разним видовима политичког насиља. Ако и не пребијају људе, не врше атентате и терористичке нападе, ако не изводе државне ударе и нису у прилици да неистомишљенике трпају у логоре или спроводе масовне егзекуције, бар много из тог репертоара прижељкују па, макар и увијено, о нечему од тог и говоре. И претња је вид насиља, односно то је и стварање атмосфере несигурности, што све отежава деловање оних које су екстремисти узели на зуб. Не морају сами да изгледају опасно, насиљу прибегавају и ако стално призивају репресију од стране државних органа, са којима основано може да се сматра да су повезани, или хушкају неку инострану силу против својих унутрашњих непријатеља.

Добар и лош екстремизам?

Пише: Драгомир Анђелковић
понедељак, 20 октобар 2008 16:14

Трећи је испољавање параноје! Екстремисти, док прогањају друге или им бар посредно раде о глави, обично верују да су сами угрожени. Ако то и није случај, макар су убеђени да „силе мрака“ прете друштву у чију одбрану су стали или, што је чешће, реализацији њихове визије без чије материјализације друштво, у то су сигурни, није ни вредно постојања. Отуда су екстремисти убеђени да је само по себи залагање за другачији став од њиховог, макар и на изузетно толерантан начин, одраз зла! Зато своје непријатељство тако често преносе са идеја на људе који их заступају.

Десничарски екстремисти, примера ради, на све стране виде деловање револуционарних покрета и свеобухватне завере, левичарски само по себи постојање цркве доживљавају као манифестацију клерикализма, док је за евроатлантски екстремисте свако неговање националне традиције и тим пре испољавање родољубља – шовинизам! А често се последња два екстремизма и комбинују, ма колико спој догматски схваћеног либералног капитализма и заступања империјалне хегемоније једне силе, наизглед делује неспојиво са левичарским сентиментима. Хедонизам наше потрошачке епохе изнад је логике!

Ништа није идеално, па ни екстремизам

Наравно, сви наведени услови ретко када су подједнако испуњени, односно оно што их чини испољеним (мада у основи увек постоји). Политичко деловање подразумева и прикривање. Нико од озбиљних играча није луд да се намерно приказује као екстремиста, чак и када то суштински јесте. Поготово што догматичар и параноик дубоко верује да је борац за правду, коме је ради „вишег циља“ све допуштено. Убеђен је да су екстремисти они који му се супротстављају, макар не испуњавали ни један за то нужан услов!

Стога, о екстремизму често морамо да говоримо у потенцијалу. На основу врха леденог брега, на основу садашњег понашања политичара и њихових странака морамо да просуђујемо шта је испод површине воде. А пошто су стално испред нас, за то имамо итекако много материјала. Јер, у праву је био Плутарх кад је тврдио да се по малим стварима познаје природа људи (а то важи и за покрете). На основу екстремистичких испада да се нешто закључити и о суштинским склоностима и прикривеним опредељењима.

Но, једна ствар је наша процена екстремизма, коју несумњиво треба озбиљно да узмемо у обзир код политичког опредељивања чак и када нам нечији програм делује теоријски примамљиво, а друга ствар је поступање државе. Да би био умањен простор за злоупотребе термина екстремизам, и на основу тога отежано угрожавање људских и грађанских права, односно да истински екстремисти не би могли да избегну санкције и наставе слободно да делују, немали број држава одлучио се да законски регулише проблематику екстремизма!

Врло јасно, готово таксативно, у тим случајевима се законски дефинише који поступци се сматрају екстремистичким и прописују се мере за њихово сузбијање. Уз „обичне“ екстремистичке поступке (нпр. напади на скупове неистомишљеника или истицање

Добар и лош екстремизам?

Пише: Драгомир Анђелковић
понедељак, 20 октобар 2008 16:14

симбола тоталитарних покрета), у законима о екстремизму по правилу се као његов најтежи вид наводи покушај насилне промене уставног система, односно нарушавања територијалног интегритета земље!

Ко су у Србији екстремисти?

Нема сумње да у Србији постоје разне маргиналне групе, како на десници тако и на левици, које би на основу досадашњих активности и/или програмских опредељења биле забрањене, односно било би онемогућено њихово деловање на основу неког од постојећих европских закона о екстремизму, када би којим случајем код нас био примењен.

Међутим, то би се десило и са неким парламентарним странкама. Примера ради, у земљи са демократском традицијом, каква је Француска, Либерално демократска странка би свакако била правно окарактерисана као екстремистичка и потом забрањена! Јер, та партија се неприкривено залаже за нарушавање територијалног интегритета земље! И не ради се ту о праву да се заступа другачија политика према Косову и Метохији, већ о начину на који се то ради! (А иначе и према нашем постојећем Уставу, само да је Србија правна држава, ЛДП би била избрисана из регистра политичких организација.)

У многим западноевропским земљама, готово сигурно, под ударом закона о екстремизму нашао би се и Ненад Чанак. Његово залагање за то да Војводина добије статус републике легитимно је док има у виду њен остатак у саставу Србије (колико год да се можда ради о стварању предуслова за накнадну сепаратистичку политику). Међутим, његови недавни напади на неке медијске куће изазвани тиме што се у контексту временске прогнозе говоре за Војводину – север Србије или Северна Србија, не само што имају екстремистички мирис, већ и основано указују на сецесионистичке тежње.

А на склоност екстремистичком насиљу указује, па и сам по себи њега представља, насртај Н. Чанка 9. октобра 2001. године на зграду Радио Телевизије Нови Сад, тада у саставу РТС-а. Лидер ЛСВ-а је скинуо и разбио таблу са натписом Радио Телевизија Србије. Тиме не само што је причинио макар и малу материјалну штету, већ је сигурно код многих људи изазвао душевни бол па и страх. Гест је могао да се тумачи као акт притиска и застрашивања неистомишљеника, ништа мањи од упада припадника Националног строја на трибину њихових политичких противника.

Ако се вратимо из правне сфере, у оквиру политичке теорије, видећемо да у Србији има још доста других, суштински гледано, екстремистичких организација (које ипак у земљама ЕУ вероватно не би биле тако и правно оквалификоване и онемогућене у деловању). Примера ради, тзв. невладина организација Соње Бисерко, неоспорно наступа са догматских позиција, шири параноју и има, макар посредну, насилничку димензију деловања. То постиже стварањем атмосфере страха и несигурности која се негативно одражава на живот и активности неистомишљеника.

Ко се од људи споменутих на њиховим „црним списковима“ није запитао шта би могло да

Добар и лош екстремизам?

Пише: Драгомир Анђелковић
понедељак, 20 октобар 2008 16:14

им се деси у будућности, у неким другачијим политичким околностима? Ни књигу Адолфа Хитлера, „Моја борба“, готово нико није озбиљно доживљавао. А онда су милиони људи завршили у логорима смрти (о томе А. Хитлер није отворено писао, али се из контекста основано могло закључити да његово непријатељство према групама којима припадају може да доведе до таквих поступака).

Злоупотреба екстремизма

Најављен за 11. октобар „Марш за јединство Србије“ довео је до ескалације приче о екстремизму. Окупљање су, изгледа, намеравале да организују неке неонацистичке организације. И колико год да је мото планираног окупљања у принципу био прихватљив, може да се разуме то што су власти забраниле скуп.

Међутим, несхватљиво је што су олако допустиле окупљање друге врсте. На страну злоупотреба антифашизма од стране оних који са њим немају никакве везе (а напротив подржавају политику глобалне империје која крши међународно право и спроводи агресије против непокорних земаља, слично као нацистичка Немачка). Ради се и о томе да су на тзв. антифашистичком митингу учествовали и анархосиндикалисти који се у немалом броју земаља третирају као екстремисти. А њихово јавно деловање ширих размера онемогућава се исто као и неонацистичких група (или се и једни и други, док год не постану отворено насилни, не спутавају).

А од свега реченог, још горе је понашање неких медија и државних институција. Телевизија, радио и сајт Б-92, из петних жила су се упињали да искористе ситуацију да са неонацистичким групицама повежу патриотске организације као што су, примера ради, „Народни покрет Светозар Милетић“ или „Српски сабор двери“. Очито, циљ је био да се све српско, у крајњој консеквенци, прикаже као фашистичко. Ваљда, рачунајући на то да циљна група којој се споменути медиј обраћа, и не стоји баш најбоље са историјом, те не зна да је српско цивилно становништво, уз јеврејско, било највећа жртва нацизма и фашизма.

Вероватно је за још већу осуду од понашања Б-92, с обзиром на значај институције Тужилаштва, то што је његов портпарол, у медијским наступима упорно говорио о мерама против националистичких организација! Као оправдање могу да разумем да је Томо Зорић прошао, као и многи од нас, кроз титоистички систем индоктринације, а да се накнадно није потрудио да превазиђе тако насталу збрку у мислима и знању. Међутим, г. Зорић није пекар који ћаска са муштеријом, већ обавља важну функцију, па би морао да се информише у вези са оним у шта није сигуран, пре него што јавно иступи.

Наравно, можда се и није радило о незнању, односно пуким титоистичким предрасудама. Није искључено да су одређени кругови у правосуђу и државној управи стварали недоречену ситуацију која би могла да омогући удар широких размера по патриотским и десно оријентисаним организацијама. Као што није искључено ни да су то радили самоиницијативно, како би се додворили моћницима у невладином сектору односно новој власти (чиме би обезбедили опстанак на функцијама на које их је довела претходна владајућа гарнитура).

Добар и лош екстремизам?

Пише: Драгомир Анђелковић
понедељак, 20 октобар 2008 16:14

Но, могуће је и да су добили миг од владајућих структура да тако поступе, макар и само ради тога да патриотске организације, односно њихови предводници, буду застрашени пре периода у коме нам предстоје ко зна какве комбинације у вези са ЕУЛЕКС-ом, Косовом и Метохијом, НАТО-м, или можда хапшење Ратка Младића.

* * *

Нема доброг екстремизма. Сваки је лош. Међутим, нешто што је начелно лоше, неке може и да користи, док друге наноси зло. Отуда, шта год теоријски говорили, за свакога је најгори онај екстремизам који њему штети.

Ми се у Србији, да сада не идемо у даљу прошлост, од када је ескалирала југословенска криза, суочавамо са екстремизмом на сопствену штету. Део тзв. невладиних организација и медија, без трунке сумње, делује са позиција интереса оних са којима смо били (или смо и сада) у сукобу. Другим речима, те квази НВО и инструментализовани медији, настоје да паралишу наше напоре да остваримо своје интересе. Односно да спољним деловањем, као глас тзв. самокритичне (тачније мазохистичке) Србије, тим интересима додатно парирају (у контексту одбијања страних инвеститора и кочења европских интеграција Србије, можда треба посматрати и извештај Хелсиншког комитета).

Слично ствари стоје и са директним или индиректним деловањем неких политичких странака у прилог, стиче се утисак, дезинтеграције Републике Србије, односно подривања њеног територијалног интегритета. А да то деловање не треба багателисати доказује и површна анализа остварљивости онога што г. Чанак упорно захтева. Тражио је издвајање РТ Нови Сад из састава РТС-а, и формирање медијског сервиса Војводине, и то је добио! Тражио је драстично повећавање аутономије Војводине, уз укључивање суштинских елемената државности, и то ће у значајној мери сада добити. О томе да ће и даље инсистирати на реализацији својих циљева, можда и све до издвајања северне покрајине из састава Србије, говори и његов однос према наизглед безначајној временској прогнози. А видећемо шта ће се од његових жеља још остварити!

За чињеницу што екстремисти успевају да постигну своје циљеве, од наметања институционалних решења која прижељкују, до уношења страха међу неистомишљенике, криви су, вероватно и више од њих, они који са њима сарађују. Јер ватра је ватра, а за пожар је крив онај чијој се контроли она отргне.

Олако се заборавља да је „ватра лош господар“, док се на нашој политичкој сцени искључиво мисли о томе колико је огањ „користан слуга“. Нека о томе размисли врх Демократске странке, као и председник републике, када буду разматрали не само потенцијални закон о екстремизму, већ и своју политичку стратегију и спремност да праве уступке ради доласка на власт, и опстанка на њој.

Право питање је ко угрожава демократски развој и напредак Србије и српског народа. И шта учинити да се та врста проблема превазиђе. А најлакше је бежати од проблема, или их демагошки користити, и у том контексту онемогућити деловање некаквих минорних

Добар и лош екстремизам?

Пише: Драгомир Анђелковић
понедељак, 20 октобар 2008 16:14

неонацистичких група, које вероватно нико не би ни приметио да око њих, ради компромитовања национално оријентисаних партија и НВО, фаму не прави Б-92, у друштву са још неким сличним медијима и невладиним организацијама.